

Możliwości w zakresie krótko- i długoterminowych form oszczędzania oraz preferencje Polaków w ich wyborze

Wiktoria Rasztabiga

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Wydział Finansów
wiktoria.rasztabiga@edu.uekat.pl, ORCID: 0009-0005-7667-8971

Streszczenie: Oszczędzanie to proces zależny nie tylko od czynników ekonomicznych, lecz także psychologicznych, który staje się szczególnie istotny w warunkach współczesnej niestabilności gospodarczej. W dobie konsumpcyjnego stylu życia i wszechobecnym bodźców zakupowych coraz trudniej jest zachować kontrolę nad własnym budżetem. Celem niniejszego artykułu jest identyfikacja krótko- oraz długoterminowych form oszczędzania, ich charakterystyka oraz wskazanie zalet i wad każdej z nich. Badania oparto na przeglądzie literatury naukowej, analizie danych wtórnych z ogólnodostępnych źródeł oraz zestawieniu wyników wcześniejszych badań. Wykorzystano również analizę porównawczą najpopularniejszych instrumentów oszczędnościowych. Wyniki wskazują, że Polacy preferują bezpieczne, łatwo dostępne formy oszczędzania, takie jak depozyty bankowe i gotówka. Zauważalny jest również wzrost zainteresowania obligacjami skarbowymi oraz funduszami inwestycyjnymi. Liczba kont IKE i IKZE wzrosła, jednak pomimo tego nadal niewielu Polaków systematycznie oszczędza na emeryturę. Poziom wiedzy finansowej u wielu badanych pozostaje niski, co potwierdza potrzebę intensyfikacji edukacji finansowej w społeczeństwie.

Słowa kluczowe: oszczędzanie, finanse osobiste, depozyty bankowe.

Kod JEL: G5, D1, E21.

1. Wstęp

W teoriach makroekonomicznych i mikroekonomicznych jednym z przedmiotów analizy są oszczędności. Stanowią one podstawowe źródło kapitału oraz inwestycji w gospodarce i odgrywają istotną rolę w funkcjonowaniu gospodarstw domowych. Na proces gromadzenia oszczędności wpływa zarówno poziom do-

chodów, jak i predyspozycje psychologiczne, takie jak umiejętność kontrolowania wydatków czy gotowość do rezygnacji z bieżącej konsumpcji (Trzcńska, 2012, s. 144–145; Smalej, Kawczyńska-Butrym, Maćik, Pantyley, 2021).

Oszczędzanie jest zatem sztuką, ponieważ wymaga nie tylko świadomości oraz wiedzy na temat dostępnych produktów, ale również samokontroli, dyscypliny oraz umiejętności zarządzania budżetem. Z jednej strony niezbędna jest świadomość możliwości, jakie oferuje rynek finansowy, z drugiej natomiast konieczne jest samozaparcie, by móc oprzeć się pokusie impulsywnych wydatków różnego rodzaju, zaczynając od tych „drobnych pokus”, takich jak kawa na mieście czy jedzenie na wynos, które są częścią codziennych przyjemności, kończąc na zakupie najnowszego modelu butów, a nawet i torebki marki luksusowej. Jak słusznie wskazuje Kicia (2016), brak silnej woli i samodyscypliny prowadzi do odkładania decyzji i obniża skłonność do oszczędzania. „Brak motywacji wynika z faktu, że potencjalne korzyści z oszczędzania wiążą się z nagrodą odsuniętą w czasie, której osiągnięcie wymaga poniesienia natychmiastowych strat (ograniczenie konsumpcji bieżącej)” (Kicia, 2016).

Aktualnie możliwości wydawania pieniędzy jest wiele. Szeroka oferta rynkowa sprawia, że umiejętność oszczędzania stanowi prawdziwe wyzwanie dla społeczeństwa, a konsumpcyjny styl życia staje się coraz bardziej popularny. Obecnie konsumenci są eksponowani na rozmaite strategie marketingowe, wykorzystujące tradycyjne reklamy w telewizji czy w radio, jak również kreowanie opinii przez influencerów w social mediach.

Oszczędzanie jest jednak istotnym elementem zarządzania finansami osobistymi – umożliwia osiągnięcie stabilności finansowej oraz tworzenie rezerwy środków na nieprzewidziane sytuacje. Jego problematyka jest szczególnie istotna w kontekście rosnącej inflacji, zmian na rynku pracy oraz niestabilności ekonomicznej. Posiadanie tzw. poduszki finansowej powinno być priorytetem, nie tylko ze względów ekonomicznych, ale również psychologicznych – daje bowiem poczucie bezpieczeństwa i kontroli nad własną sytuacją życiową (Witkowska, Siemierz, Pudiak, 2024).

Współczesne realia gospodarcze, charakteryzujące się wysokim poziomem niepewności i dynamicznymi zmianami, wzmacniają potrzebę systematycznego oszczędzania. Jak wskazuje Boratyn (2022), konsumenci coraz częściej stają przed koniecznością dokonywania przemyślanych decyzji nie tylko w zakresie doboru konta bankowego, ale także w odniesieniu do długoterminowych strategii zarządzania środkami finansowymi. Z kolei Żebrowska i Lizińska (2025) zwracają uwagę, że szybki rozwój rynku usług finansowych sprawia, iż wybór odpowiedniego rozwiązania staje się coraz bardziej złożony.

Debata na temat oszczędzania jest obecna w środowisku naukowym od lat. Zwraca się uwagę zarówno na psychologiczne aspekty tego zjawiska, jak i na poziom świadomości ekonomicznej Polaków w kontekście dostępnych form oszczędzania – zarówno krótko-, jak i długoterminowych. Oszczędzanie, poza funkcją ekonomiczną, pełni również funkcję psychologiczną – pozwala podejmować decyzje finansowe z większym spokojem i rozważą.

Pomimo licznych korzyści wynikających z regularnego oszczędzania wciąż stosunkowo niewielka część społeczeństwa decyduje się na systematyczne odkładanie środków finansowych. Jak zauważa Witkowska, Siemierz i Pudiak (2024), niemal co piąta osoba w Polsce nie dysponuje żadną rezerwą środków finansowych mimo deklarowanej rosnącej świadomości w tym zakresie.

Celem niniejszego artykułu jest identyfikacja krótko- oraz długoterminowych form oszczędzania, określenie ich charakterystyki oraz wskazanie zalet i wad każdej z nich. Istotne będzie również zwrócenie uwagi na realne praktyki oszczędzania Polaków. W związku z tym postawiono następujące pytania badawcze:

1. Jakie krótko- i długoterminowe formy oszczędzania są dostępne w polskich realiach?
2. Które z tych form są najczęściej wybierane przez gospodarstwa domowe?
3. Jakie są główne zalety i ograniczenia poszczególnych form oszczędzania z perspektywy gospodarstw domowych?

Struktura artykułu jest następująca: Część druga zawiera przegląd literatury dotyczący oszczędzania. Część trzecia przybliży metodykę badania. Część czwarta obejmuje charakterystykę wybranych form – zarówno krótko-, jak i długoterminowych – z uwzględnieniem ich zalet oraz ograniczeń, a także rozważania na temat praktyk oszczędnościowych Polaków oraz istotności oszczędzania. Zaprezentowano w niej także dane dotyczące wykorzystania poszczególnych form oszczędzania przez Polaków oraz tendencje w ich zachowaniach finansowych. Uwzględniono również porównanie kluczowych cech wybranych instrumentów finansowych. Część piąta zawiera podsumowanie i sformułowane na jego podstawie wnioski.

2. Przegląd literatury

Motywacje do oszczędzania w toku życia są przedmiotem rozważań licznych teorii ekonomicznych. Jednym z najczęściej wykorzystywanych podejść do analizy oszczędzania gospodarstw domowych jest teoria cyklu życia (ang. *Life*

Cycle Hypothesis, LCH), rozwinięta przez Franco Modiglianiego i Richarda Brumberga. Teoria ta zakłada, że jednostki planują konsumpcję i oszczędności w ujęciu długookresowym, uwzględniając zarówno przewidywane dochody, jak i zmieniające się potrzeby na różnych etapach życia. Wydatki są dostosowywane nie tylko do bieżących wpływów, lecz także do przyszłych celów i oczekiwań finansowych. Celem takiego podejścia jest wygładzenie konsumpcji (ang. *consumption smoothing*), czyli utrzymanie względnie stałego poziomu wydatków mimo zmienności dochodów w czasie. Jak zauważają Anthony-Orji, Orji i Ogbuabor (2021), teoria sugeruje, że skłonność do oszczędzania rośnie wraz z wiekiem, ponieważ jednostki dążą do zabezpieczenia finansowego na okres emerytalny, co wiąże się z koniecznością rezygnacji z części konsumpcji w okresie aktywności zawodowej. Model cyklu życia zakłada zatem racjonalność jednostki oraz umiejętność długofalowego planowania, jednak w praktyce ten ideał często nie znajduje odzwierciedlenia w rzeczywistości. Wiele osób nie gromadzi wystarczających oszczędności na przyszłość, a decyzje finansowe przez brak samodyscypliny są często impulsywne i oparte na bieżących potrzebach. Ponadto skłonność do oszczędzania w długim okresie może być ograniczana przez niskie dochody, brak wiedzy finansowej, a także nieufność wobec instytucji finansowych. Jak wskazują Szczepański i Kołodziejczyk (2024), trudno oczekiwać, aby gospodarstwa domowe były w stanie trafnie oszacować prawdopodobieństwa przyszłych zdarzeń w taki sposób, który umożliwiłby stworzenie realistycznego, długofalowego planu konsumpcji i oszczędzania. Autorzy podkreślają, że jest to zadanie niezwykle złożone, a w wielu przypadkach wręcz niewykonalne – nawet dla osób posiadających zaawansowaną wiedzę ekonomiczną i finansową. Wynika to przede wszystkim z faktu, że większość decyzji finansowych jest podejmowana w warunkach niepewności i ryzyka, a ponadto ludzie nie zawsze działają w sposób w pełni racjonalny, co dodatkowo utrudnia realizację założeń modelu cyklu życia. Wiedza finansowa obejmuje umiejętność rozumienia zasad funkcjonowania rynku, znajomość produktów finansowych, takich jak kredyty czy instrumenty oszczędnościowe, a także zdolność do planowania i kontrolowania domowego budżetu. Stanowi ona podstawę do podejmowania świadomych i odpowiedzialnych decyzji finansowych wpływających na stabilność ekonomiczną gospodarstw domowych, a wspierana właściwymi postawami tworzy fundament efektywnego zarządzania finansami. Jak zauważają Cembruch-Nowakowski i Borowiec-Gabryś (2024), jednym ze skutków niedostatecznego poziomu wiedzy finansowej może być nadmierne zadłużenie – brak orientacji

w dostępnych produktach finansowych, nieumiejętność oceny ryzyka czy niska skłonność do oszczędzania zwiększają podatność na niewłaściwe decyzje.

Znaczenie edukacji zostało również podkreślone przez Wołoszyna i Głowicką-Wołoszyn (2024). Dostrzeżono zależność, zgodnie z którą gospodarstwa domowe z wyższym wykształceniem wykazują większą skłonność do oszczędzania niż te z wykształceniem średnim lub zawodowym. Dodatkowo odnotowano wyraźną zależność między liczebnością gospodarstwa domowego a poziomem oszczędności – im większe gospodarstwo, tym wyższy wskaźnik oszczędzania. Jednocześnie jednoosobowe gospodarstwa wykazują niższą skłonność do oszczędzania. Zależności te pozostają częściowo w sprzeczności z wcześniej omówioną przez autorów korelacją, zgodnie z którą wyższy dochód wiąże się z większą skłonnością do oszczędzania.

Powyższe rozbieżności sugerują istnienie odmiennych motywacji i ograniczeń wpływających na decyzje oszczędnościowe gospodarstw domowych. Właśnie dlatego rynek finansowy nie może się opierać na jednorodnym podejściu do produktów oszczędnościowych. Dostosowywanie narzędzi i usług oszczędnościowych do zróżnicowanych potrzeb oraz oczekiwań poszczególnych grup staje się koniecznością. Młodsze osoby mogą preferować elastyczne formy oszczędzania umożliwiające stopniowe budowanie kapitału, osoby w wieku produkcyjnym – produkty długoterminowe z komponentem inwestycyjnym, natomiast seniorzy – rozwiązania nastawione na bezpieczeństwo. Istotne zatem jest, by rynek finansowy rozwijał kompleksową i zróżnicowaną ofertę produktów oszczędnościowych, umożliwiając każdej grupie skuteczne realizowanie swoich celów finansowych – zarówno w krótkim, jak i długim horyzoncie czasowym.

3. Metodyka

Proces badawczy składał się z kilku etapów, których celem było zidentyfikowanie dostępnych w Polsce form oszczędzania – zarówno krótkoterminowych, jak i długoterminowych – wraz z ich zaletami, wadami oraz popularnością wśród konsumentów. Istotną kwestią do rozpatrzenia były także zachowania oszczędnościowe Polaków w powiązaniu z poziomem posiadanej wiedzy finansowej.

Pierwszym etapem był przegląd literatury naukowej przeprowadzony z wykorzystaniem wyszukiwarki Google Scholar. Uwzględnione zostały głównie publikacje w języku polskim. Na podstawie zebranego materiału dokonano systematyzacji dostępnych narzędzi oszczędzania, które następnie zestawiono w tabeli porównującej ich kluczowe cechy. W kolejnym etapie wykorzystano dane

wtórne pozyskane z ogólnodostępnych źródeł internetowych (Google), aby zobrazować popularność poszczególnych instrumentów oszczędnościowych w Polsce. Uzyskane dane przedstawiono w formie wykresu, co pozwoliło określić preferencje Polaków w zakresie wyboru sposobu lokowania kapitału. Ostatnim elementem badania była analiza zachowań oszczędnościowych Polaków. W tym celu zestawiono wyniki badań opublikowanych w artykułach.

4. Wyniki badań

4.1. Współczesne formy oszczędzania

Obecnie istnieje wiele możliwości odkładania pieniędzy. Do najbardziej popularnych z pewnością należą depozyty bankowe – są to środki pieniężne, które klient przekazuje bankowi do bezpiecznego przechowywania. Depozyty stanowią główny składnik pasywów banków funkcjonujących w Polsce – pod koniec 2022 roku odpowiadały za 72% ich sumy bilansowej. Jednocześnie są one najczęściej wybieranym sposobem przechowywania oszczędności przez Polaków (Zaleska, 2023). Depozyt bankowy może przybierać różne formy, takie jak lokaty terminowe, konta oszczędnościowe lub rachunki osobiste.

Lokata terminowa jest produktem oszczędnościowym, który wyróżnia się dwoma cechami: odsetkami oraz określonym terminem. Środki złożone na lokacie są oprocentowane, co stanowi źródło zysku. Poziom oprocentowania jest zależny głównie od stóp procentowych NBP. Lokaty zawsze zakłada się na ściśle określony czas (zwykle 3, 6 lub 12 miesięcy), jednak istnieją również lokaty, które trwają 1 miesiąc (Zaleska, 2023). Określoną kwotę wpłaca się na lokatę tylko raz, a w czasie jej trwania nie można do niej nic dopłacać ani nic z niej wypłacać.

Rachunek osobisty jest depozytem a vista, czyli depozytem bankowym na żądanie. Oznacza to możliwość wpłaty i wypłaty środków pieniężnych w dowolnym momencie, co gwarantuje pełną płynność. Depozyty bankowe na kontach osobistych zwykle nie wiążą się z żadnym zyskiem – banki nie naliczają bowiem żadnych odsetek. W praktyce zgromadzone środki służą do przeprowadzania codziennych transakcji finansowych. Rachunki bankowe są bezpłatne, choć czasem trzeba spełnić pewne warunki, takie jak wykonanie określonej liczby transakcji kartą płatniczą.

Produktem pośrednim pomiędzy lokatą terminową a rachunkiem osobistym jest konto oszczędnościowe. Taki depozyt bankowy jest oprocentowany, choć na

niewielkim poziomie niż w przypadku lokat, i jednocześnie zapewnia płynność dzięki temu, że pieniądze nie zostają zamrożone na koncie.

Skarbowe obligacje oszczędnościowe, obok depozytów bankowych, są kluczowymi narzędziami finansowymi umożliwiającymi bezpieczne inwestowanie nadwyżek finansowych gospodarstw domowych. Obligacje skarbowe to dłużne papiery wartościowe sprzedawane przez Skarb Państwa, który jest dłużnikiem osoby, która zakupiła obligacje. Skarb Państwa pożycza określoną kwotę od obywatela, jednocześnie zobowiązując się do jej zwrotu wraz z odsetkami po określonym w umowie czasie. Indywidualny inwestor może nabyć obligacje skarbowe m.in. na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie poprzez biuro maklerskie, ale są one obecnie również sprzedawane przez niektóre banki – PKO BP oraz Pekao (Zembowicz, 2023). Podczas gdy powyżej wymienione produkty należą do krótkoterminowych, obligacje skarbowe mogą mieć zarówno charakter krótkoterminowy, jak i długoterminowy. W ofercie adresowanej do klientów indywidualnych znajdują się następujące typy oszczędnościowych obligacji skarbowych: 3-miesięczne oraz 1-letnie, 2-, 3-, 4- i 10-letnie. Obligacje te są sprzedawane co miesiąc, a minimalna kwota, za jaką można je kupić, wynosi 100 zł. Od października 2016 roku emitowane są również rodzinne obligacje oszczędnościowe o 6- i 12-letnim okresie zapadalności, które mogą nabywać osoby otrzymujące świadczenia w ramach programu „Rodzina 500 plus” (obecnie „Rodzina 800 plus”). Są to papiery wartościowe o zmiennym oprocentowaniu indeksowanym inflacją i powiększonym o preferencyjną marżę (Kulpa, 2022). Wyróżnia się również podział obligacji skarbowych ze względu na oprocentowanie. Obligacje o stałym oprocentowaniu zapewniają tę samą kwotę wypłacanych odsetek. Obligacje o zmiennym oprocentowaniu to obligacje, których oprocentowanie zmienia się w okresach odpowiadających płatnościom odsetek, co może być zależne m.in. od poziomu inflacji. Dostępne są również obligacje zerokuponowe, które są sprzedawane po cenie niższej niż nominalna, a zamiast odsetek właściciel otrzymuje przy wykupie daną różnicę (dyskonto).

Coraz częściej oszczędzanie jest realizowane poprzez lokowanie kapitału w różne kategorie aktywów, w tym w metale szlachetne. Jak wskazuje Zembowicz (2023), w metale szlachetne można inwestować na dwa sposoby: poprzez kupno fizycznej formy metalu szlachetnego oraz inwestycje na giełdzie. Niektóre banki, takie jak PKO BP, oferują kupno metalu szlachetnego w fizycznej formie, jednak dokonać zakupu można również na stronie Mennicy Skarbowej. W oddziałach PKO BP dostępna jest możliwość zamówienia sztabek złota o określonej wadze, takich jak 1, 2, 10, 20 gramów czy jedna uncja (około 28,35 g).

Natomiast w Mennicy Skarbowej sę oferowane sztabki w niemal dowolnej gramaturze (Zembowicz, 2023). Podobny charakter mają inwestycje walutowe polegające na kupnie i sprzedaży różnych walut w celu wykorzystania zmian kursowych, co najczęściej odbywa się za pomocą internetowych platform transakcyjnych. Obecnie coraz większą popularnością cieszą się inwestycje w nieruchomości, obejmujące zakup mieszkań, domów lub lokali użytkowych, które mogą generować dochód z wynajmu bądź przynieść zysk w przypadku późniejszej odsprzedaży. Inwestycje w dzieła sztuki, antyki, wina czy inne dobra kolekcjonerskie mają z kolei zazwyczaj charakter długoterminowy, a ich opłacalność w dużej mierze zależy od kształtowania się popytu kolekcjonerskiego.

W kontekście możliwości gromadzenia oszczędności warto zwrócić uwagę na dodatkowe formy oszczędzania na emeryturę w ramach III filaru w polskim systemie zabezpieczenia emerytalnego. W polskim systemie prawnym funkcjonują obecnie cztery państwowo wspierane formy dobrowolnego oszczędzania na emeryturę zaliczane do III filaru systemu emerytalnego. Indywidualne Konto Emerytalne (IKE) oraz Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE) są skierowane do osób fizycznych, natomiast Pracownicze Programy Emerytalne (PPE) i Pracownicze Plany Kapitałowe (PPK) mają charakter grupowy i są związane z miejscem pracy. Jak wskazuje Szczepańska (2022), IKE i IKZE mają liczne podobieństwa. Są to formy oszczędzania z ulgami podatkowymi. IKE i IKZE można założyć, podpisując umowę z wybraną instytucją finansową. Do wyboru są m.in.: towarzystwa funduszy inwestycyjnych, które umożliwiają inwestowanie w wybrane fundusze z własnej oferty; domy maklerskie umożliwiające inwestowanie w akcje i inne instrumenty finansowe notowane na giełdzie; zakłady ubezpieczeń oferujące produkty z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym; banki, w których konto emerytalne przyjmuje formę rachunku oszczędnościowego; oraz dobrowolne fundusze emerytalne (Szczepańska, 2022). PPE to dobrowolny, grupowy program oszczędzania na emeryturę tworzony przez pracodawcę we współpracy z instytucją finansową. Składki są finansowane przez pracodawcę i stanowią od 3,5% do 7% wynagrodzenia pracownika. Pracownicy mogą, choć nie muszą, wpłacać dodatkowe składki potrącane z ich pensji. Grupowy charakter programu oznacza, że jest on tworzony i prowadzony na poziomie firmy, a nie indywidualnie przez każdego pracownika. To pracodawca inicjuje program i ustala jego warunki. Są one jednakowe dla całej grupy, a wszyscy pracownicy, którzy je spełniają, mogą przystąpić do programu. Taki sam charakter programu obejmuje również PPK, jednakże różnią się one pod kilkoma kluczowymi względami. PPK są obowiązkowe dla większości pracodawców, a pra-

cownicy w wieku 18-55 lat są do nich automatycznie zapisywani (z możliwością rezygnacji). Składki pochodzą z trzech źródeł: od pracodawcy (1,5% wynagrodzenia), pracownika (2% wynagrodzenia) oraz państwa (roczna dopłata 240 zł i jednorazowa 250 zł). Jeśli pracownik zarabia mniej niż 120% minimalnego wynagrodzenia, może obniżyć tę składkę do 0,5%. Zarówno pracodawca, jak i pracownik mają również możliwość dobrowolnego podwyższenia swoich składek – pracodawca maksymalnie do 4% wynagrodzenia brutto, a pracownik do 2% dodatkowo.

Jednym z bardziej ryzykownych, lecz potencjalnie zyskownych sposobów pomnażania oszczędności jest inwestowanie na giełdzie papierów wartościowych. Polega ono na zakupie akcji lub innych instrumentów finansowych, których wartość zmienia się w zależności od sytuacji rynkowej. Alternatywą są fundusze inwestycyjne, w ramach których środki oszczędzających są lokowane przez profesjonalnych zarządzających w zdywersyfikowany zbiór aktywów. Ideą funduszy jest wspólne inwestowanie, które polega na łączeniu kapitału wielu inwestorów, aby wspólnie lokować go w różne instrumenty finansowe, takie jak akcje, obligacje czy instrumenty pochodne. Osiągnięte zyski (lub poniesione straty) są dzielone pomiędzy uczestników funduszu proporcjonalnie do wniesionych przez nich środków. Zarządzaniem funduszami inwestycyjnymi zajmują się specjalistyczne instytucje finansowe zwane towarzystwami funduszy inwestycyjnych, czyli TFI (Grzelczak, 2014). Istnieje wiele rodzajów funduszy, w które można inwestować – zarówno krótkoterminowych, jak i długoterminowych charakteryzujących się niskim lub wyższym ryzykiem.

Istnieje również możliwość gromadzenia środków w formie gotówki przechowywanej prywatnie, poza systemem bankowym. Z tego sposobu korzystają jednak głównie osoby nieświadome istnienia innych, dużo korzystniejszych sposobów lokowania kapitału. Rozwiązanie to w praktyce bywa spotykane wśród starszych pokoleń lub osób niekorzystających z usług finansowych.

4.2. Zalety oraz wady poszczególnych rozwiązań oszczędnościowych

Depozyty bankowe od lat pozostają podstawowym narzędziem zarządzania środkami pieniężnymi wśród polskich gospodarstw domowych. Stanowią one częsty wybór, ponieważ są bezpieczną formą lokowania pieniędzy o niskim ryzyku, co jest ich główną zaletą. Za bezpieczeństwo środków zgromadzonych w bankach w Polsce odpowiada instytucjonalna sieć ochrony finansowej, na którą składają się przede wszystkim Narodowy Bank Polski, Urząd Komisji

Nadzoru Finansowego (wraz z KNF) oraz Bankowy Fundusz Gwarancyjny (Zaleska, 2023). Według Witkowskiej, Siemierz i Pudiak (2024) Polacy preferują instrumenty, które są łatwo dostępne i proste w obsłudze.

Lokaty terminowe cieszą się popularnością, co prawdopodobnie wynika z ich postrzeganego bezpieczeństwa. Umożliwiają też osiągnięcie wyższych zysków niż tradycyjne konta oszczędnościowe (Witkowska i in., 2024). Ich główną zaletą są odsetki – środki złożone na lokacie są oprocentowane i stanowią źródło zysku. Wśród wad lokaty terminowej najczęściej wskazuje się ograniczoną elastyczność – środki są zamrożone na określony czas – oraz stosunkowo niską rentowność. Poziom oprocentowania jest bowiem uzależniony głównie od stóp procentowych NBP. Jest ono przeważnie niskie, co sprawia, że nie można oczekiwać zbyt wysokich zysków z lokowania środków. Konieczne jest także zachowanie terminu – przedwczesna wypłata środków wiąże się z utratą naliczonych odsetek lub nawet nałożeniem kary umownej. Jednak stałe oprocentowanie oraz określony czas trwania lokaty pozwalają na dokładne przewidzenie wysokości uzyskanego zysku, co stanowi istotną zaletę tego rozwiązania.

Zasadniczą wadą rachunku osobistego jest brak zysków, natomiast kluczową zaletą jest gwarancja pełnej płynności i bezpieczeństwa środków. Rachunek osobisty można założyć samodzielnie, w dowolnym momencie i bez ponoszenia dodatkowych opłat, co jest dodatkowym atutem.

Konto oszczędnościowe, będące pośrednim produktem pomiędzy rachunkiem osobistym a lokatą terminową, łączy ich dwa główne atuty: możliwość osiągnięcia zysków przy zachowaniu płynności. Niższe oprocentowanie stanowi jednak istotny mankament.

Jedną z głównych zalet obligacji skarbowych jest bezpieczeństwo lokowanych środków. Według Zembowicza (2023) są one uznawane za jedną z najbezpieczniejszych form oszczędzania, ponieważ ich spłatę gwarantuje Skarb Państwa całym swoim majątkiem. Istotnym atutem są również wyższe zyski. Jak wskazuje Kulpaka (2022), obligacje pozwalają na bezpośrednie lokowanie oszczędności w papiery wartościowe o minimalnym ryzyku, oferujące często konkurencyjne oprocentowanie, bez potrzeby korzystania z płatnych usług pośredników finansowych. Obligacje są również dostępne dla osób dysponujących relatywnie niedużymi funduszami. Zaletą obligacji o stałym oprocentowaniu jest niezmiennąca się, przewidywalna kwota odsetek wypłacana w określonych odstępach czasu. Jednocześnie wadą obligacji o zmiennym oprocentowaniu jest trudna do prognozowania wysokość odsetek. Niedogodność obligacji zerokupo-

nowych stanowi brak regularnych wypłat odsetek, jednak jest to rekompensowane dyskontem wypłacanym w momencie wykupu.

Ryzyko towarzyszące inwestycjom jest ważnym czynnikiem przy planowaniu sposobu lokowania środków. W przypadku inwestowania w złoto na giełdzie, jak zauważa Zembowicz (2023), „spekulujemy, czy jego cena pójdzie w górę, czy w dół”. Według autora warto również rozważyć cel takiego działania – czy środki mają stanowić formę długoterminowego oszczędzania i zostać „zamrożone”, czy też mają pełnić funkcję „poduszki bezpieczeństwa”, zapewniając jednocześnie możliwość ich szybkiego upłynnienia w razie potrzeby. Inwestowanie w sztabki złota wiąże się z ograniczoną płynnością – ich szybka sprzedaż może być utrudniona. Jak wskazuje Zembowicz (2023), w przypadku inwestycji giełdowych środki można łatwiej zamienić na pieniądź. Z drugiej strony możliwe jest stopniowe dokupowanie kolejnych sztabek, co pozwala na długoterminowe oszczędzanie.

Inwestycje walutowe charakteryzują się wysoką płynnością i całodobową dostępnością na rynku. Ich główną wadą jest jednak wysoka zmienność kursów oraz ryzyko spekulacyjne, które daje możliwość zysku lub straty zależnie od tego, jak potoczy się sytuacja rynkowa. Zaletą inwestycji w nieruchomości jest ich relatywna stabilność oraz możliwość generowania stałych dochodów z wynajmu. Wady obejmują wysoką barierę wejścia kapitałowego oraz ograniczoną płynność – sprzedaż nieruchomości wymaga czasu. Inwestowanie w dzieła sztuki, antyki, wina czy inne dobra kolekcjonerskie wiąże się z długim horyzontem inwestycyjnym, co stanowi zarówno zaletę umożliwiającą potencjalnie wysokie zyski, jak i wadę ograniczającą płynność – sprzedaż wymaga znalezienia odpowiedniego nabywcy. Dodatkowym ograniczeniem jest brak przewidywalnej wartości rynkowej, ponieważ ceny zależą od subiektywnej oceny rynku oraz aktualnego popytu kolekcjonerskiego.

Obecnie IKE i IKZE stają się jednymi z najczęściej wybieranych produktów emerytalnych głównie dzięki korzyściom podatkowym, jakie oferują. W przypadku IKE ulga polega na zwolnieniu z obowiązku zapłaty 19% podatku od zysków kapitałowych, co umożliwia wypłatę całości kwoty. W przypadku IKZE korzyścią podatkową jest natomiast możliwość obniżenia podstawy opodatkowania o wysokość wpłat dokonanych na to konto w danym roku, a więc zostaje obniżony PIT. Oba rozwiązania dają możliwość systematycznego gromadzenia środków na przyszłość, ale wiążą się również z określonymi ograniczeniami. Z ulg podatkowych przypisanych do IKE mogą skorzystać jedynie ci, którzy wypłacą zgromadzone środki dopiero po ukończeniu 60. roku życia. Wyjątkiem są osoby,

które nabyły prawo do emerytury wcześniej – w ich przypadku wypłata może nastąpić już po 55. roku życia. Ponadto aby uzyskać zwolnienie z podatku od zysków kapitałowych, konieczne jest dokonywanie wpłat na IKE przez co najmniej pięć różnych lat kalendarzowych. „Oszczędzający mogą wcześniej wycofać zgromadzone na IKE oszczędności, jednakże wiąże się to z obowiązkiem zapłaty 19% podatku od dochodów kapitałowych” (Szczepańska, 2022). W przypadku IKZE wypłata zgromadzonych środków odbywa się wyłącznie na wniosek oszczędzającego, po ukończeniu przez niego 65. roku życia, pod warunkiem dokonywania wpłat przez co najmniej pięć lat (Szczepańska, 2022). Dodatkowo oba konta są ograniczone rocznymi limitami wpłat, co może utrudniać oszczędzanie większych kwot. W ciągu roku na konto IKE można wpłacić maksymalnie kwotę nieprzekraczającą trzykrotności prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Natomiast na IKZE limit wpłat jest niższy i wynosi 120% tego wynagrodzenia, a dla osób prowadzących działalność gospodarczą – 180%. Podobnie jak w przypadku IKE, główną zaletą zarówno PPE, jak i PPK jest fakt, iż zgromadzone w nich środki są zwolnione z zapłaty podatku od zysków kapitałowych. Oszczędności rosną dzięki temu szybciej, ponieważ zyski z inwestycji nie są pomniejszane o podatek. Największą korzyścią PPE jest pokrycie kosztów przez pracodawcę, co stanowi znaczące odciążenie dla pracownika. Ze względu na fakt, że ich wprowadzenie zależy od woli pracodawcy, są one jednak mało powszechne w przeciwieństwie do PPK, który jest systemem powszechnym. Dzięki wsparciu ze strony pracodawcy i państwa oszczędzający zyskują potrójny benefit, jednak ich pensja jest obniżana o minimum 2% przeznaczanego na wpłatę. Wadę PPE stanowi niska elastyczność – środki można wypłacić bez konsekwencji podatkowych dopiero po osiągnięciu wieku emerytalnego (60 lat). Wcześniejsza wypłata wiąże się z opodatkowaniem. PPK pozwalają natomiast na wypłatę części środków w nagłych wypadkach (np. poważna choroba) lub na cele mieszkaniowe.

Inwestowanie w akcje oraz fundusze ma swoje mocne i słabe strony, które warto rozważyć przed podjęciem decyzji. Zaletą inwestycji giełdowych jest przede wszystkim możliwość osiągnięcia ponadprzeciętnych zysków, jednak wiąże się to z podwyższonym ryzykiem utraty kapitału. Inwestowanie w akcje wymaga także specjalistycznej wiedzy oraz umiejętności analizy rynku, ponieważ niewłaściwe decyzje mogą prowadzić do ogromnych strat. Z tego powodu nie jest to rozwiązanie dla każdego. Istotną korzyścią funduszy inwestycyjnych jest możliwość powierzenia środków w ręce doświadczonych ekspertów. Jak wskazuje Grzelczak (2014), fundusze inwestycyjne zostały stworzone z myślą

o osobach, które chcą osiągać zyski na rynku finansowym, ale nie mają wystarczającej wiedzy, doświadczenia lub czasu, by samodzielnie obserwować sytuację na rynku i podejmować decyzje inwestycyjne. Ta alternatywa ma również sporo wad. Inwestowanie w fundusze wiąże się z opłatami za zarządzanie, które mogą obniżać końcowy zysk. Ponadto mimo profesjonalnego zarządzania fundusze nie gwarantują zysków i są narażone na ryzyko rynkowe, w tym możliwe straty kapitału. Dodatkowo inwestor ma ograniczoną kontrolę nad konkretnymi decyzjami inwestycyjnymi podejmowanymi przez zarządzających funduszem.

Przechowywanie gotówki prywatnie, poza systemem bankowym wiąże się z zerowym ryzykiem utraty kapitału oraz gwarantuje wysoką płynność przez stały dostęp do oszczędności, jednak nie generuje żadnych zysków. Dodatkowo pieniądze trzymane w gotówce tracą na wartości z powodu inflacji, ponieważ ich siła nabywcza maleje z czasem. Takie rozwiązanie ogranicza ponadto możliwości wygodnego zarządzania środkami finansowymi, w tym dokonywania szybkich transakcji bezgotówkowych czy korzystania z elektronicznych form płatności.

W zależności od celu oszczędzania, oczekiwanego poziomu zysków, akceptowanego ryzyka oraz preferowanego okresu inwestycji osoby oszczędzające mogą wybierać spośród różnych możliwości. Zestawienie w tabeli 1 podsumowuje najważniejsze cechy wybranych form oszczędzania dostępnych w polskich realiach. Za horyzont krótkoterminowy uważa się okres do 1 roku, natomiast za długoterminowy – okres powyżej roku. Zapis „krótko-/długoterminowa” zastosowano w odniesieniu do form oszczędzania, które mogą być wykorzystywane zarówno w krótkim, jak i w długim horyzoncie czasowym. Stopa zwrotu zależy natomiast głównie od oprocentowania danego instrumentu, ale także jest ściśle powiązana z podejmowanym ryzykiem i horyzontem czasowym. Im wyższe podejmowane ryzyko, tym większy potencjał zysku, ale i większe ryzyko straty. Co więcej, wysokość zwrotu w niektórych formach oszczędzania zależy również od decyzji samego oszczędzającego, takich jak wybór konkretnego produktu finansowego, regularność dokonywania wpłat czy ich wysokość. Z tego powodu zyskowość niektórych form oszczędzania została określona jako „średnia”, co ma odzwierciedlać równowagę między ryzykiem a potencjalnym zwrotem.

Tabela 1. Porównanie kluczowych cech poszczególnych form oszczędzania

Forma oszczędzania	Krótko-/długoterminowa	Ryzyko	Płynność	Stopa zwrotu
Konto oszczędnościowe	brak określonego czasu trwania	niskie	wysoka	niska
Lokata bankowa	krótkoterminowa	niskie	średnia	niska/średnia
Obligacje skarbowe	krótko-/długoterminowa	niskie	średnia	średnia/wysoka
Giełda papierów wartościowych	krótko-/długoterminowa	wysokie	wysoka	średnia
Fundusze inwestycyjne	krótko-/długoterminowa	średnie	średnia	średnia
IKE, IKZE, PPE, PPK	długoterminowa	niskie/średnie	niska	średnia
Gotówka	brak określonego czasu trwania	brak	wysoka	zerowa

Źródło: Opracowanie własne.

Długoterminowe produkty oszczędnościowe, takie jak IKE, zapewniają bezpieczeństwo finansowe w przyszłości, natomiast krótkoterminowe formy lokowania kapitału, takie jak konto oszczędnościowe, są bardziej elastyczne i umożliwiają łatwy dostęp do zgromadzonych środków. Długoterminowe oszczędzanie zazwyczaj generuje wyższe zyski, jednak nie zawsze jest to regułą – szczególnie w przypadku inwestycji na giełdzie papierów wartościowych, gdzie poziom zysków w dużej mierze jest determinowany przez wahania rynkowe. Z kolei krótkoterminowe produkty cechują się zwykle wysoką płynnością.

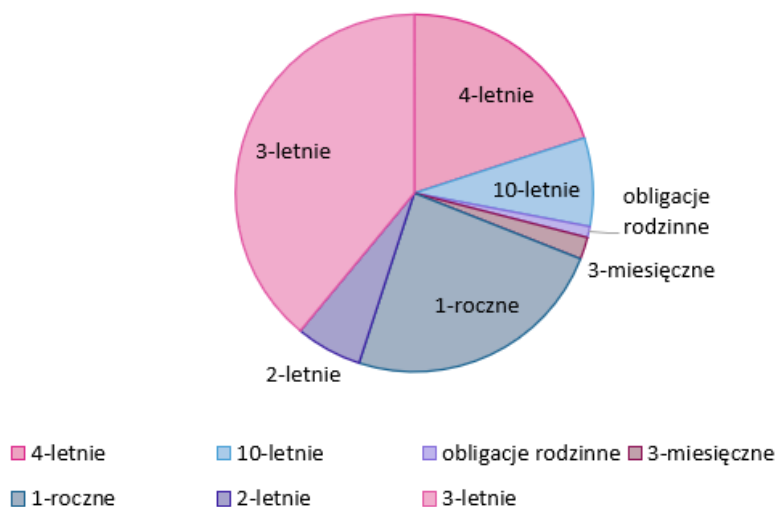
4.3. Struktura oszczędności gospodarstw domowych w Polsce w latach 2023–2024

Biorąc pod uwagę ogólny poziom oszczędności polskich rodzin, według danych Polskiego Funduszu Rozwoju (2024), stopa oszczędności na koniec 2023 roku wyniosła 2,5%, co stanowi wzrost względem poziomu 1,0% odnotowanego rok wcześniej. Pomimo tego wzrostu Polska pozostawała trzecim najmniej oszczędzającym krajem Unii Europejskiej. Zgodnie z raportem Narodowego Banku Polskiego (2025) oszczędności polskich gospodarstw domowych były w dużym stopniu determinowane zarówno przez czynniki mikroekonomiczne – takie jak struktura demograficzna czy sytuacja finansowa – jak i makroekonomiczne, w tym poziom stóp procentowych oraz ogólna kondycja gospodarki. Jak wynika z danych GUS (2024), w 2023 roku 83,7% gospodarstw domowych deklarowało możliwość oszczędzania, z czego 24,9% robiło to regularnie, a 58,8% nieregularnie. Jedynie 12,0% nie było w stanie gromadzić żąd-

nych oszczędności. Dane te wskazują na rosnącą, lecz wciąż relatywnie niską skłonność do oszczędzania.

Struktura aktywów finansowych gospodarstw domowych była zdominowana przez depozyty i gotówkę. Zgodnie z danymi Polskiego Funduszu Rozwoju (2024) na koniec 2023 roku depozyty bieżące stanowiły 28,3% aktywów, pozostałe depozyty 12,5%, a gotówka 11,8%, co łącznie odpowiadało za 52,6% aktywów finansowych. W tym samym czasie wzrosło także zaangażowanie gospodarstw domowych w obligacje skarbowe – ich wartość zwiększyła się o 26,8%, osiągając poziom 111,5 mld zł. Dane za 2024 rok potwierdzają dalszy wzrost wartości środków ulokowanych w depozytach. W październiku wartość depozytów gospodarstw domowych wyniosła 916,8 mld zł. W ciągu roku wartość depozytów bieżących i oszczędnościowych wzrosła łącznie o niemal 101,4 mld zł, a terminowych – o 16,3 mld zł. Zgodnie z raportem Narodowego Banku Polskiego (2025) w przedostatnim kwartale 2024 roku wartość gotówki i depozytów w całej gospodarce sięgnęła 3 390,2 mld zł, z czego 1 691,8 mld zł należało do gospodarstw domowych. Wzrost wartości aktywów finansowych netto gospodarstw domowych o 35,1 mld zł był przede wszystkim konsekwencją zwiększenia salda na rachunkach bankowych, w szczególności depozytów bieżących, które wzrosły o 14,6 mld zł, oraz gotówki, której poziom wzrósł o 9,2 mld zł.

Istotną rolę w strukturze oszczędności gospodarstw domowych odgrywały również obligacje skarbowe. Zgodnie z danymi opublikowanymi przez Ministerstwo Finansów (2025) w 2024 roku osiągnięto rekordową wartość sprzedaży tych instrumentów – 82,6 mld zł. Jak wynika z wykresu 1, największym zainteresowaniem cieszyły się obligacje trzyletnie o stałym oprocentowaniu, na które przeznaczono 32,7 mld zł, co odpowiadało 39% całkowitej sprzedaży. Drugie miejsce zajęły obligacje roczne (19,9 mld zł, 24% udziału), a trzecie czteroletnie (16,2 mld zł, 20% udziału). Średniomiesięczna sprzedaż obligacji oszczędnościowych wynosiła 6,9 mld zł, co oznacza wzrost o 70% w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres 1. Struktura sprzedaży obligacji oszczędnościowych w 2024 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ministerstwo Finansów (2025).

Według danych KNF na koniec 2023 roku liczba kont IKE wyniosła 859,9 tys., a wartość zgromadzonych na nich aktywów osiągnęła poziom 18,2 mld zł. Dla IKZE liczby te były odpowiednio niższe: 514,7 tys. kont oraz 9,2 mld zł aktywów. Różnica ta wynika zarówno z limitów wpłat, które się różnią dla obu kont, jak i z faktu, że IKE funkcjonują od 2004 roku, podczas gdy IKZE zostały wprowadzone dopiero w 2012 roku. Łączna liczba kont IKE i IKZE na koniec 2023 roku wyniosła 1,4 mln. Rok ten charakteryzował się wzrostem wartości wpłat do obu typów kont, przy czym na IKE wpłacono 2,87 mld zł, a na IKZE – 1,83 mld zł. Powyższe dane wskazują na trend rosnący. W 2024 roku dynamika wzrostu tych instrumentów oszczędnościowych wyraźnie przyspieszyła. Zgodnie z najnowszymi danymi Komisji Nadzoru Finansowego na koniec 2024 roku wartość środków zgromadzonych na IKE wyniosła 22,8 mld zł, natomiast na indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego (IKZE) – 12,1 mld zł. Zgromadzone na IKE i IKZE środki sięgnęły łącznie niemal 35 mld zł, co oznacza wzrost o ponad jedną czwartą w porównaniu do roku poprzedniego. Był to również rekordowy rok pod względem liczby nowo otwartych kont – oszczędzający otworzyli 170 tys. kont IKE oraz 109 tys. kont IKZE, co stanowi najwyższe wartości od 18 lat dla IKE oraz od roku, w którym uruchomiono IKZE. Na koniec 2024 roku liczba kont IKE wzrosła do 965 tys., a kont IKZE – do 593 tys. Znaczące zwiększenie liczby rachunków i średniej

wysokości wpłat przyczyniło się do historycznie najwyższych kwot wpłaconych środków: 4,15 mld zł na IKE oraz 2,66 mld zł na IKZE.

W ostatnich latach zauważalny był także systematyczny wzrost wartości aktywów ulokowanych w funduszach inwestycyjnych. Z analizy Polskiego Funduszu Rozwoju (2024) wynika, że na koniec III kwartału 2024 roku aktywa zarządzane przez towarzystwa funduszy inwestycyjnych (TFI) osiągnęły rekordowy poziom 495,3 mld zł. Łączna wartość środków gospodarstw domowych ulokowanych w funduszach wzrosła w tym kwartale o 9,2 mld zł. Wśród funduszy dominowały te inwestujące w dłużne papiery wartościowe, których udział w portfelach przekraczał 60%. Łączna wartość aktywów gospodarstw domowych ulokowanych w funduszach inwestycyjnych wzrosła w tym kwartale o 9,2 mld zł. Natomiast według danych GUS (2025) na koniec grudnia 2024 roku aktywa zgromadzone przez fundusze inwestycyjne wyniosły 428,0 mld zł, co oznacza wzrost o 19,7% względem roku poprzedniego. Analogiczny trend obserwowano również w 2023 roku – dane (GUS, 2024) wskazują, że na koniec grudnia 2023 roku wartość aktywów funduszy sięgnęła 357,6 mld zł, czyli o 19,4% więcej niż w 2022 roku.

4.4. Zachowania oszczędnościowe Polaków

Systematyczne oszczędzanie jest powszechnie uznawane za istotny element zarządzania finansami osobistymi. Posiadanie poduszki finansowej daje poczucie bezpieczeństwa finansowego oraz emocjonalnego. Jak twierdzi Boratyn (2022), powodów do oszczędzania jest wiele. Wśród najistotniejszych można wskazać dążenie do ekonomicznej niezależności, potrzebę zgromadzenia środków na realizację celów konsumpcyjnych oraz chęć zabezpieczenia przyszłości, zarówno własnej (np. emerytury), jak i naszych bliskich. Oszczędzanie długoterminowe nie należy jednak do naturalnych odruchów człowieka, ponieważ ludzka natura sprzyja realizacji potrzeb tu i teraz. Jak twierdzą Czapiński i Góra (2016), aby przezwyciężyć tego rodzaju nawyki, kluczowa jest edukacja ekonomiczna. Podczas gdy oszczędzanie krótkoterminowe, np. na nowy telefon, jest powszechne wśród studentów i innych grup społecznych, oszczędzanie długoterminowe, takie jak odkładanie środków na emeryturę czy dorosłe życie, jest dla młodych osób trudne do zaakceptowania. Według Boratyna (2022) te etapy życia są dla nich tak odległe, że trudno im wyobrazić sobie sens długoterminowego odkładania pieniędzy.

W przypadku studentów należy wspomnieć o badaniach Boratyna (2022). Otrzymane wyniki wskazały, że studenci wykazują większą skłonność do osz-

zczędzania, gdy dysponują środkami pochodzącymi z własnej pracy lub stypendium. Osoby utrzymujące się samodzielnie częściej przejawiają regularne nawyki oszczędnościowe niż studenci, którzy polegają na wsparciu finansowym ze strony rodziców.

Celem badań przeprowadzonych przez Żebrowską i Lizińską (2025) była ocena postaw i zachowań w zakresie oszczędzania i inwestowania wśród przedstawicieli generacji Y, czyli osób urodzonych w latach 1981–1996. Wyniki wskazały, że 83% respondentów deklarowało oszczędzanie części swoich dochodów. Kluczowym czynnikiem różnicującym poziom oszczędzania okazał się udział oszczędności w relacji do osiąganego dochodu. Najlicniejsza grupa (32%) przeznaczala na ten cel do 10% miesięcznych przychodów. Wraz ze wzrostem odsetka dochodu przeznaczanego na oszczędności malała liczba oszczędzających – ponad połowę dochodów odkladało jedynie 3% badanych. Z kolei 5% nie oszczędzało w ogóle, a 12% nie potrafiło określić wysokości swoich oszczędności, co jest niepokojącym faktem.

Analizie poddano również cel oszczędzania. Zgodnie z badaniami Żebrowskiej i Lizińskiej (2025) główną motywacją do oszczędzania dla zdecydowanej większości respondentów (73%) jest chęć zabezpieczenia się na tzw. czarną godzinę, czyli na nieprzewidziane, trudne sytuacje życiowe. Ponad połowa badanych (57%) odklada z kolei środki na podróże oraz cele rekreacyjne. Około jedna trzecia ankietowanych gromadzi oszczędności z myślą o zabezpieczeniu przyszłości (33%). Zbliżony odsetek oszczędza na cele inwestycyjne (29%) związane z planowanym zakupem nieruchomości (26%) czy remontem (29%).

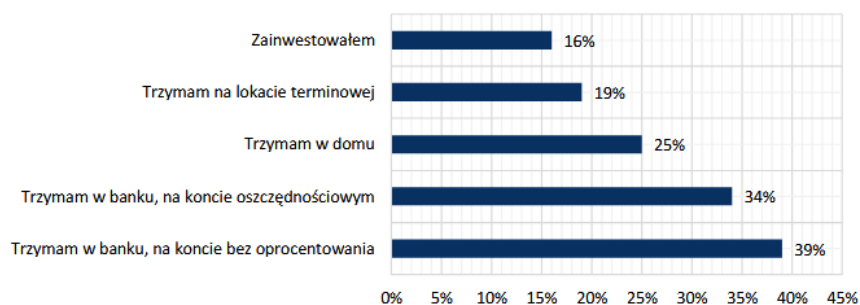
Analizując formę lokowania oszczędności, z przeprowadzonych przez Żebrowską i Lizińską (2025) badań wynika, że tylko 12% respondentów zadeklarowało, że nie przechowuje swoich oszczędności w formie gotówki, podczas gdy dla aż 43% ankietowanych jest to preferowany sposób ich gromadzenia. Zbliżonym poziomem popularności cieszą się zarówno lokaty bankowe, jak i środki pieniężne w walucie obcej.

W swoich badaniach Żebrowska i Lizińska (2025) wskazują również na bardzo niski poziom wiedzy z zakresu zarządzania finansami osobistymi przez znaczną część uczestników. Znacząca część badanych posiadała podstawową wiedzę finansową. „Wskazuje to, że holistyczna znajomość finansów nie jest powszechnym zjawiskiem, co podkreśla znaczenie edukacji i socjalizacji finansowej i potrzebę intensyfikacji działań w tym zakresie” (Żebrowska, Lizińska, 2025).

Jak podaje Kubiczek (2023), spośród osób deklarujących posiadanie oszczędności przeciętna ich wartość wynosi około 30 000 zł. Wyniki badania Assay

Group (2021) wskazują, że struktura oszczędności posiadanych przez Polaków jest wyraźnie asymetryczna. Potwierdza to fakt, iż jedynie 18% osób oszczędzających posiada oszczędności przekraczające średnią wartość. Dodatkowo, jak wynika z przeprowadzonego badania, wyższy poziom oszczędności obserwuje się u mężczyzn w porównaniu do kobiet. Z kolei pod względem wieku największe zasoby finansowe gromadzą osoby w przedziale 45–54 lata, natomiast najmniej oszczędności posiadają osoby młode, w wieku 18–24 lat.

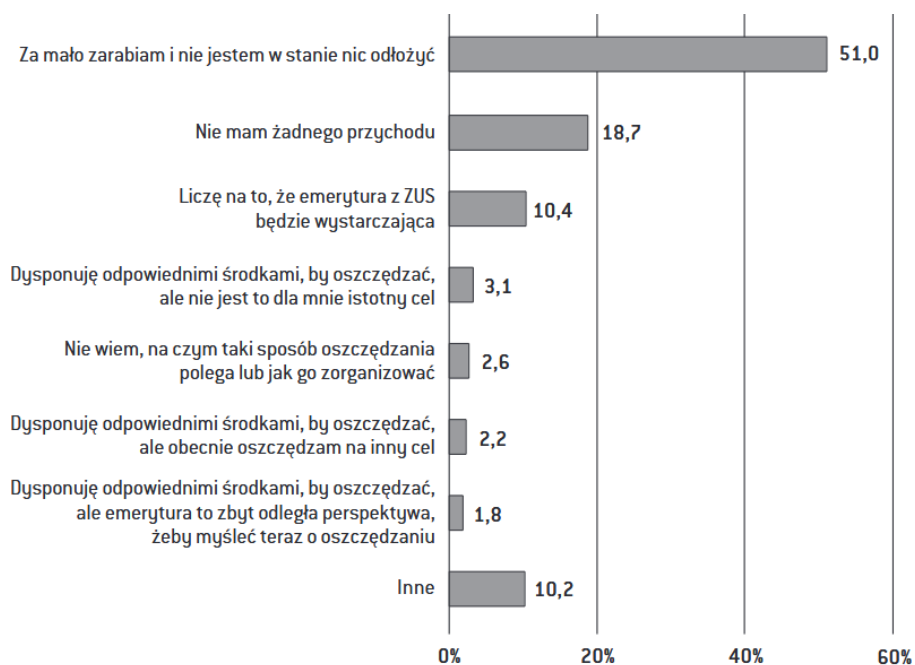
Jak twierdzi Kubiczek (2023), zarządzanie oszczędnościami polega m.in. na rozdzielaniu dostępnych środków pomiędzy różne formy inwestycji finansowych, co jest uzależnione od potrzeb oraz warunków danego gospodarstwa domowego. Formy lokowania oszczędności przez polskie gospodarstwa domowe zostały zaprezentowane na wykresie 2, z którego wynika, że najczęściej wybraną formą przechowywania oszczędności przez Polaków jest konto bankowe.

Wykres 2. Formy lokowania oszczędności przez polskie gospodarstwa domowe

Źródło: Kubiczek (2023).

Zgodnie z wynikami badań przeprowadzonych przez Pieńkowską-Kamieniecką, Kowalczyk-Rólczyńską i Rutecką-Górę (2021) jedynie 24,4% respondentów deklaruje, że gromadzi dodatkowe oszczędności z myślą o przyszłej emeryturze. Jak wskazują autorki, aż trzech na czterech respondentów nie posiada żadnej formy dodatkowego zabezpieczenia finansowego na czas po zakończeniu aktywności zawodowej poza uczestnictwem w publicznym systemie emerytalnym. Najczęściej wymienianym powodem takiego stanu rzeczy, jak podkreślają autorki, są zbyt niskie dochody, które nie pozwalają na wygospodarowanie dodatkowych środków na oszczędności emerytalne. Powody nieoszczędzania na starość zostały przedstawione na wykresie 3.

Wykres 3. Powody nieodkładania środków na przyszłość

Źródło: Pieńkowska-Kamieniecka, Kowalczyk-Rólczyńska, Rutecka-Góra (2021).

Jak zauważają autorki, jedynie około 13% badanych wierzy, że emerytura z publicznego systemu zarządzanego przez ZUS zapewni im wystarczający poziom życia na starość. Co istotne, stosunkowo niewielka liczba respondentów uznaje oszczędzanie na emeryturę za mało istotne lub twierdzi, że temat ten jest dla nich zbyt odległy, by się nim obecnie zajmować. W świetle tych odpowiedzi kluczową przyczyną braku oszczędności wydaje się ponownie niedostateczny poziom dochodów.

Pogonowski (2024) zwraca uwagę na fakt, iż obecne pokolenie osób aktywnych zawodowo często nie zdaje sobie także sprawy z niskiego poziomu przyszłych świadczeń emerytalnych, które mogą otrzymać. Świadczy to o niskim poziomie świadomości ekonomicznej Polaków oraz potrzebie zwiększenia zaangażowania w obszarze edukacji. Ponadto autor wskazuje również na brak zaufania do państwa jako instytucji zdolnej zapewnić systemowe bezpieczeństwo socjalne w okresie emerytury.

Zachowania finansowe konsumentów, w tym decyzje dotyczące oszczędzania, nie są jednak zjawiskiem stałym ani jednoznacznie przewidywalnym, na co zwraca uwagę Kubiczek (2023). Są one silnie zależne m.in. od sytuacji gospo-

darczej, poziomu niepewności oraz poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego, co pokazała sytuacja związana z dynamicznym przebiegiem pandemii COVID-19, która w krótkim czasie wpłynęła zarówno na sposób zarządzania finansami, jak i preferencje konsumenckie. Wzrost popularności oszczędzania oraz ograniczenie wydatków stanowią przykłady postępowania jednostek w obliczu kryzysu. Badając skłonność Polaków do oszczędzania, powinno się zatem uwzględniać również czynniki niezależne i trudne do przewidzenia, które mogą istotnie wpływać na decyzje finansowe oraz kształtować lub modyfikować dotychczasowe wzorce zachowań konsumenckich.

5. Podsumowanie

Oszczędzanie, będące nie tylko wyzwaniem ekonomicznym, ale również istotnym aspektem psychologicznym, stanowi nieodzowny element racjonalnego zarządzania finansami osobistymi, zwłaszcza w warunkach niepewności gospodarczej i dynamicznie zmieniającego się otoczenia ekonomicznego. Przeprowadzona analiza ukazuje, że mimo rosnącej świadomości Polaków na temat różnorodnych dostępnych form oszczędzania, wciąż dominują tradycyjne instrumenty o niskim ryzyku i wysokiej płynności, takie jak depozyty bankowe oraz gotówka przechowywana poza systemem bankowym. Długoterminowe formy oszczędzania – takie jak Indywidualne Konto Emerytalne (IKE), Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE) czy obligacje skarbowe – zyskują na znaczeniu, jednak nadal nie stanowią preferowanego wyboru wśród większości społeczeństwa. Wynika to zarówno z ograniczonej wiedzy na temat korzyści płynących z tych rozwiązań, jak i z przywiązania do bezpiecznych i łatwo dostępnych środków finansowych.

Faktem jest, że zauważalne są pozytywne zmiany, takie jak systematyczny wzrost aktywów w funduszach inwestycyjnych czy rosnące zainteresowanie oszczędzaniem wśród młodszych pokoleń. Pomimo tego nadal potrzebne są intensywne działania edukacyjne oraz promocyjne, które mogłyby skuteczniej zachęcić do dywersyfikacji portfela oszczędnościowego oraz zwiększenia świadomości ryzyka i potencjalnych zysków związanych z różnymi instrumentami finansowymi.

W kontekście rosnącej inflacji, niepewności politycznej oraz zmieniających się uwarunkowań ekonomicznych kluczowe jest kształtowanie nawyków oszczędnościowych, które pozwolą na ochronę wartości zgromadzonych środków oraz umożliwią skuteczne planowanie finansowe na przyszłość. Wspieranie edu-

kacji finansowej powinno obejmować przekazywanie wiedzy o różnorodnych instrumentach inwestycyjnych, ich ryzykach i korzyściach, a także promowanie długoterminowego oszczędzania jako fundamentu bezpieczeństwa ekonomicznego. Tylko w taki sposób można przygotować obywateli do świadomego i odpowiedzialnego zarządzania finansami osobistymi, co sprawi, że będą bardziej odporni na kryzysy i lepiej przystosowani do funkcjonowania w niestabilnym, dynamicznym środowisku rynkowym.

Podziękowania: Szczególne podziękowania kieruję do mojego promotora, dr. Jakuba Kubiczka, za cierpliwość, życzliwość oraz cenne wskazówki dotyczące pisania artykułu, co było dla mnie nieocenionym wsparciem na każdym etapie pracy nad artykułem. Dziękuję również mojej współlokatorce za wspólnie spędzony czas podczas powstawania tekstu oraz codzienną dawkę motywacji.

Wiktorja Rasztabiga – studentka III roku kierunku Analityk finansowy 2.0 na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach.

Spis literatury

- Anthony-Orji, O., Orji, A., Ogbuabor, J. E. (2021). *Macroeconomic determinants of savings in developing economies: A new empirical evidence from Nigeria*. *Economic and Regional Studies*, 14(4), 428–444. <https://doi.org/10.29316/ers-seir>
- Assay Group. (2021). *Assay Index. Wskaźnik gotowości inwestycyjnej Polaków*. <https://assay.pl/strefa-inwestora/raporty-assay/assay-index-2022/>
- Boratyn, J. (2022). Wiedza finansowa a postawy wobec oszczędzania w kontekście wyzwań współczesnej gospodarki – badanie studentów Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie. *Zbliżenia Cywilizacyjne*, 18(4), 83–93. <https://doi.org/10.21784/ZC.2022.027>
- Cembruch-Nowakowski, M., Borowiec-Gabryś, M. (2024). Wyzwania w rozwoju przedsiębiorczości w Polsce. *Przedsiębiorczość – Edukacja*, 20(2). <https://doi.org/10.24917/20833296.202>
- Czapiński, J., Góra, M. (2016). *Świadomość „emerytalna” Polaków. Raport z badania ilościowego*. Warszawa.
- Grzelczak, M. (2014). Fundusze inwestycyjne jako alternatywna forma lokowania oszczędności. *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Oeconomica*, 2(301), 89–103.
- GUS. (2024). *Wyniki finansowe funduszy inwestycyjnych w 2023 r.* Warszawa.
- GUS. (2025). *Wyniki finansowe funduszy inwestycyjnych w 2024 r.* Warszawa.
- Kicia, M. (2016). Impulse saving of young adults – results of experimental study. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H, Oeconomia*, 50(3), 61. <https://doi.org/10.17951/h.2016.50.3.61>

- Kubiczek, J. I. (2023). *Zmiany zachowań finansowych Polaków w warunkach kryzysu pandemicznego COVID-19*. Nieopublikowana praca doktorska.
- Kulpaka, P. (2022). Skarbowe obligacje oszczędnościowe w strukturze aktywów finansowych gospodarstw domowych w Polsce. *Nauki Ekonomiczne*, 36(36), 255–272. [https://doi.org/10.19251/ne/2022.36\(13\)](https://doi.org/10.19251/ne/2022.36(13))
- Ministerstwo Finansów. (2025). *Wyniki sprzedaży obligacji oszczędnościowych w grudniu*. <https://www.gov.pl/web/finanse/wyniki-sprzedazy-obligacji-oszczednosciowych-w-grudniu2024>
- Narodowy Bank Polski. (2025). *Raport Roczny 2024. Płynność sektora bankowego. Instrumenty polityki pieniężnej*. NBP: Warszawa.
- Pieńkowska-Kamieniecka, S., Kowalczyk-Rólczyńska, P., Rutecka-Góra, J. (2021). Wpływ poziomu wiedzy o ubezpieczeniach społecznych na dodatkowe oszczędzanie na emeryturę w Polsce. *Wiadomości Ubezpieczeniowe*, 4(4), 79–100. <https://doi.org/10.33995/wu2021.4.6>
- Pogonowski, I. (2024). Perspektywa zabezpieczenia emerytalnego osób aktywnych zawodowo. *Polityka i Społeczeństwo*, 22(2), 218–230. <https://doi.org/10.15584/polis-pol.2024.2.15>
- Polski Fundusz Rozwoju. (2024). *Comiesięczne zestawienie informacji o oszczędnościach Polaków – grudzień 2024 r.* Serwis Spółki PFR S.A.
- Smalej, O., Kawczyńska-Butrym, Z., Mącik, R., Pantyley, V. (2021). Zachowania młodych konsumentów na rynku finansowym w aspekcie oszczędzania i inwestowania pieniędzy – wyniki badania ankietowego. *e-mentor*, 91(4), 35–42. <https://doi.org/10.15219/em91.1532>
- Szczepańska, M. (2022). Additional forms of retirement savings under the third pillar of the Polish retirement protection system. *Prawo Asekuracyjne*, 1(110), 17–31. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.8053>
- Szczepański, M., Kołodziejczyk, K. (2024). The role of annuity products in managing longevity risk in pension systems. *Polityka Społeczna*, 597(1), 1–10. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.4821>
- Trzcicka, A. (2012). *Socjalizacja ekonomiczna i cechy indywidualne jako determinanty postaw oraz zachowań oszczędnościowych młodzieży*. (Rozprawa doktorska). Uniwersytet Warszawski. <http://depotuw.ceon.pl>
- Utzig, W. (2024). *Informacja o aktywach finansowych i zobowiązaniach gospodarki polskiej w III kwartale 2024 r. Na podstawie rachunków finansowych*. Warszawa: Departament Statystyki NBP.
- Witkowska, J., Siemierz, A., Pudiak, O. (2024). Zależność pomiędzy inflacją i oprocentowaniem depozytów bankowych a preferencje lokowania oszczędności przez Polaków w latach 2020-2022. *Debiuty Naukowe Studentów Wyższej Szkoły Bankowej*, 23(23), 43–67. <https://doi.org/10.58683/dnswsb.1980>

- Wołoszyn, A., Głowicka-Wołoszyn, R. (2024). Savings rate and its determinants in households in Poland. *European Research Studies Journal*, XXVII(3), 1212–1230. <https://doi.org/10.35808/ersj/3831>
- Zaleska, M. (2023). Bezpieczeństwo depozytów bankowych w Polsce w czasie wieloletniego kryzysu. *Bank i Kredyt*, 54(5), 459–474. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.5721>
- Zembowicz, M. (2023). Analiza bankowych form oszczędzania w miesięcznym czasie inwestycji. *Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego*, 14(14), 543–564. [https://doi.org/10.19251/rtnp/2022.14\(16\)](https://doi.org/10.19251/rtnp/2022.14(16))
- Żebrowska, J., Lizińska, J. (2025). Zachowania oszczędnościowe i inwestycyjne pokolenia Y w Polsce – analiza empiryczna. *Akademia Zarządzania*, 9(1), 37–58. <https://doi.org/10.24427/AZ-2025-0002>

Opportunities for short- and long-term forms of saving and the preferences of Poles in their selection

Abstract: Saving is a process influenced not only by economic factors but also by psychological ones, and it becomes particularly significant in today’s context of economic instability. In an era of a consumer-driven lifestyle and constant exposure to marketing influences, maintaining control over one’s personal budget is increasingly challenging. The aim of this article is to identify short- and long-term forms of saving, describe their characteristics, and highlight the advantages and disadvantages of each. The research is based on a review of academic literature, an analysis of secondary data from publicly available sources, and a synthesis of findings from previous studies. A comparative analysis of the most popular saving instruments was also conducted. The results indicate that Poles tend to prefer safe and easily accessible saving methods, such as bank deposits and cash. There is also a noticeable increase in interest in government bonds and investment funds. Although the number of IKE and IKZE accounts has risen, relatively few Poles still save regularly for retirement. The level of financial literacy among many respondents remains low, confirming the need to strengthen financial education within society.

Keywords: saving, personal finance, bank deposits.

JEL Classification: G5, D1, E21.